

Kuuleminen hallituksen esityksestä eduskunnalle merituulivoiman kiinteistö- ja tuloverotusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 29/2026 vp)

Eduskunnan perustuslakivaliokunta, 13.5.2026

Tausta: Talousvyöhykkeen perustaminen

- *YK:n merioikeusyleissopimuksen 55 artiklan* mukaan rantavaltio voi perustaa talousvyöhykkeen (EEZ) aluemerен ulkopuolella ja siihen rajoittuvalla alueella, jolloin rantavaltion oikeuksia ja lainkäyttöä vyöhykkeellä säännellään yleissopimuksen asiaa koskevilla määräyksillä.
- Näitä oikeuksia ovat muun muassa elollisten ja elottomien luonnonvarojen tutkiminen, hyödyntäminen, säilyttäminen ja hoito, muut alueen taloudelliseen hyödyntämiseen ja tutkimiseen liittyvät toimet, vesi- ja tuulienergian tuotanto sekä keinotekkoisten saarten, rakennusten ja rakennelmien rakentaminen ja käyttö.
- Lainsäädäntövallan jakoa talousvyöhykkeellä ei ratkaistu valmisteltaessa *lakia Suomen talousvyöhykkeestä* (1058/2004, voimaan 1.2.2005), eikä sitä ole ratkaistu myöskään sen jälkeen.
- Ahvenanmaalle luvattiin vuoropuhelua, jota ei ole toteutettu.

Ahvenanmaan vaatimukset koskien toimivaltaa talousvyöhykkeellä

- *Ensinnäkin* maakunnan hallitus katsoo, että Ahvenanmaa tulisi rinnastaa rantavaltioon, joka voi perustaa oman talousvyöhykkeensä merioikeusyleissopimuksen mukaisesti, koska Ahvenanmaalla on omat aluevedet ja lainsäädäntövalta.
- *Toissijaisesti* maakunnan hallitus katsoo, että Ahvenanmaalle tulee siirtää toiminnallisen hallintovallan käyttämistä koskevaa lainkäyttövaltaa Suomen talousvyöhykkeen Ahvenanmaan aluevesiin rajautuvissa osissa Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan kuuluvissa asioissa.
- Talousvyöhyke pysyisi muodollisesti Suomella, mutta Ahvenanmaa saisi oikeudet ja toimivallan itsehallinnon piiriin kuuluvissa asioissa.

Ahvenanmaan vaatimukset koskien toimivaltaa talousvyöhykkeellä

- *Kansainväliset esimerkit* autonomisista alueista, joille on siirretty toimivaltaa talousvyöhykkeellä:
 - Färsaaret ja Grönlanti (talousvyöhyke kuuluu virallisesti Tanskalle, autonomisilla alueilla on laaja delegoitu toimivalta)
 - Uusi-Kaledonia ja Ranskan Polynesia (talousvyöhyke kuuluu virallisesti Ranskalle, delegoitu toimivalta esimerkiksi kalastus- ja ympäristöasioissa)
- Ahvenanmaalla on itsehallinnollisena saarivaltakuntana erityinen taloudellinen, kulttuurinen ja historiallinen yhteys mereen.
- Merellä tapahtuva toiminta talousvyöhykkeellä, joka rajoittuisi Ahvenanmaan aluevesiin, *vaikuttaisi todennäköisesti suoraan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluviin asioihin.*
 - esimerkiksi luonnon- ja ympäristönsuojeluun, vesioikeuteen, kalastukseen (Ahvenanmaan itsehallintolaki 18 § 10, 16 ja 18 kohdat)
- Sellaisten alueiden hyödyntämistä, joihin Ahvenanmaan toimivalta periaatteessa voisi ulottua tulevaisuudessa, ei tule kehittää tavalla, joka olisi poissuljettu, jos Ahvenanmaalla olisi toimivalta alueella.

Esitys HE 29/2026 vp

- Valtakunnan kiinteistöverolaissa ehdotetaan säädettäväksi, että kiinteistövero Suomen talousvyöhykkeellä (EEZ) sijaitsevista rakennuksista ja rakennelmista kuuluu valtiolle ja kunnille.
- Kiinteistöveron veronsaajaksi tulisi valtio ja kiinteistöverolakia muutettaisiin siten, että 1 §:n 1 momentista poistettaisiin maininta kunnista.
- Ehdotetun kiinteistöverolain 14 a §:n mukaan kunnat eivät päättäisi talousvyöhykkeellä sovellettavista veroprosenteista, vaan voimalaitos- ja kiinteistöveroprosentit määrättäisiin valtion toimesta ottaen huomioon painotettu keskimääräinen veroprosentti.

Esitys HE 29/2026 vp

- Olennaisilta osin valtiollinen vero, josta annetaan pieni jako-osuus kunnille talousvyöhykkeen merituulivoiman alueellisten vaikutusten (haittojen) kompensointiin.
- Ehdotettu verolainsäädäntö perustuu siihen, että talousvyöhykkeellä toimivalta on vain valtiolla, koska talousvyöhykkeen mikään osa ei kuulu millekään kunnalle tai Ahvenanmaan maakunnalle, ja vain valtio toteuttaa talousvyöhykkeeseen liittyviä hankkeita ja tehtäviä.

Hallituksen esityksen mukaiset jako-osuudet

- *Hallituksen esityksen mukaiset jako-osuudet:* rakennuksista ja rakennelmista talousvyöhykkeellä maksetaan kiinteistövero *valtiolle (80 %) ja eräille kunnille (20 %)* laissa määriteltujen veroprosenttien mukaisesti.
- Perustelut: talousvyöhyke ei kuulu minkään kunnan alueeseen, eikä kunnilla ole tehtäviä talousvyöhykkeellä. Kunnille annettava jako-osuus on kompensatiota vaikutusten aiheuttamista haitoista.
- *Ahvenanmaan kunnille ei ehdoteta jako-osuutta.* Koska valtion kiinteistöverotulot sisältyvät valtion tilinpäätökseen, tämä on otettava huomioon itsehallintolain 46 §:n mukaisessa tasoitusmäärässä.
- Hallituksen esityksessä ei ole selvitetty lakiehdotuksen suhdetta Ahvenanmaan itsehallintoon.

Kunnallinen verotusoikeus ja Ahvenanmaan lainsäädäntövalta

- Kunnallishallinnosta ja kunnallisesta verotusoikeudesta säädetään perustuslain 121 §:ssä.
- Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 5 kohta: Maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat [...] kunnalle tulevaa veroa.
- Ahvenanmaan maakunnan kiinteistöverolaki on blankettilaki, jolla viitataan valtakunnan kiinteistöverolakiin. Kiinteistöverolain (654/1992) 1 §:n 2 momentin mukaan kiinteistövero menee kiinteistön sijaintikunnalle.

Kunnallinen verotusoikeus ja Ahvenanmaan lainsäädäntövalta

- Kiinteistövero on tähän asti ollut kunnallinen vero, joka on kuulunut Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan. Ahvenanmaan kiinteistöverolaissa viitataan valtakunnan lakiin. Lainmuutoksella *kiinteistövero siirretään kunnallisen toimivallan piiristä valtion kanssa jaettavaksi*.
- Verotusoikeus on tärkeä osa kunnallista itsehallintoa.
- Valtiota perustellaan veronsaajana, koska *valtiolla on yksinomainen toimivalta*, se tulee olemaan talousvyöhykkeellä toteutettavien hankkeiden toteuttaja ja sillä tulee olemaan näihin hankkeisiin liittyviä tehtäviä, vastuita ja kustannuksia.
- Kuntien osuus on korvaus rannikkokunnille aiheutuvista *alueellisista vaikutuksista* (haitoista).

Ahvenanmaan oikeus jako-osuuteen

- Lakiehdotuksen suhdetta itsehallintolakiin ja sen 18 §:n 5 kohtaan on arvioitava *ehdotetun lainsäädännön aiheuttaman uuden oikeudellisen kehityksen valossa, jota ei ole voitu ottaa huomioon itsehallintolakia kirjoitettaessa.*
- Itsehallintolain esityöt huomioiden *lain 18 §:n 5 kohta koskee kunnan toimivaltansa rajoissa kantamia veroja.*
- Kunnallisen verotuoton ja kunnallisen toimivallan välisen yhteyden väljentämistä ei ole voitu ennakoida.
 - Veroa säätelee valtio, ja kuntien jako-osuuksilla kompensoidaan ainoastaan talousvyöhykkeen valtionhankkeista aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia. Tältä osin kunnallinen verotusoikeus irrotetaan kunnallisesta toimivallasta.
 - Uusi kehitys, johon liittyy uusia oikeudellisia implikaatioita: talousvyöhykkeen perustaminen, talousvyöhykkeellä toteutettavaksi suunnitellut hankkeet ja niiden verotus. Ei ole osa itsehallintolain systematiikkaa.

Ahvenanmaan oikeus jako-osuuteen

- Itsehallintolakia säädettäessä ei ennakoitu nyt ehdotettua jako-osuutta kunnille.
- *Kuntien jako-osuudet* eivät ole varsinaisesti kunnallista veroa:
 - se ei perustu kuntien toimivaltaan
 - se ei ole peräisin kunnan alueelta tai asukkaalta
 - ne eivät ole kunnan sääntelemiä
 - kunta ei päättä veroprosentista
 - se kompensoi haitallisia vaikutuksia

Ahvenanmaan oikeus jako-osuuteen

- Talousvyöhyke jää nykyisin myös *itsehallintolain maantieteellisen soveltamisalan ulkopuolelle*, joka rajoittuu maakunnan alueeseen ja Ahvenanmaan aluevesiin. Itsehallintolaissa ei mainita talousvyöhykettä.
 - Ahvenanmaan itsehallintolain 2 §:n 1 momentti: Maakunnan alue käsittää sille itsehallintolain tullessa voimaan kuuluneen alueen sekä ne aluevedet, jotka voimassa olevien Suomen aluevesien rajoja koskevien säännösten mukaan välittömästi liittyvät tähän alueeseen.
- *Ahvenanmaan lainsäädäntövalta ei voi olla esteenä sellaisten jako-osuuksien saamiselle*, jotka ovat peräisin veropohjasta, johon Ahvenanmaan toimivalta ei ulotu ja josta *Ahvenanmaa ei voisi itse säätää*.
- Talousvyöhykkeellä kannettavasta verotulosta tilitettävä jako-osuus ei olisi ristiriidassa itsehallintolain 18 §:n 5 kohdan kanssa.

Ahvenanmaan oikeus jako-osuuteen

- *Aineelliset edellytykset* jako-osuuksille täyttyvät joka tapauksessa Ahvenanmaan osalta.
- Ahvenanmaa on *saarivaltakunta, joka sijaitsee Suomen talousvyöhykkeen kahden osan välissä.*
- Talousvyöhykkeellä tapahtuvasta valtion toiminnasta mantereen kunnille odotettavissa olevat haitat ja muut vaikutukset ovat *samassa tai suuremmassa määrin ennakoitavissa myös Ahvenanmaalle.*
 - Ahvenanmaan aluevesiin rajautuvassa talousvyöhykkeen osassa harjoitettavalla merellä tapahtuvalla toiminnalla olisi todennäköisesti vaikutuksia asioihin, jotka kuuluvat maakunnan lainsäädäntövaltaan ja joissa Ahvenanmaalla on erityinen vastuu, kuten luonnon- ja ympäristönsuojelu, vesioikeus, kalastus jne. (Ahvenanmaan itsehallintolaki 18 § 10, 16 ja 18 kohdat)

Ahvenanmaan oikeus jako-osuuteen

- *Joka tapauksessa on huolehdittava siitä, että jako-osuus kuuluu Ahvenanmaalle* joko Manner-Suomen rannikkokuntia vastaavan järjestelmän mukaisesti tai oman jako-osuuskategoriansa kautta.
 - Ei tasoitusmäärään tehtävillä lisäyksillä. Itsehallintolain 7 luvun mukainen talousjärjestelmä rahoittaa vain itsehallintoa. Kompensoiva jako-osuus tulee pitää siitä erillään. Esityksestä ei myöskään käy ilmi takeita siitä, että Ahvenanmaan osuus ei jäisi tasoitusjärjestelmän kautta Manner-Suomen rannikkokuntien jako-osuutta pienemmäksi.
- Lainsäädännön *jakoperiaatteiden on vastattava todellisia olosuhteita.*
- Esitystä tulee korjata tai täydentää siten, että Ahvenanmaalla on asianmukainen oikeus jako-osuuteen.

